

A hősök hazatértek

A Vajda Péter Gimnáziumban az 1956-os forradalom 50 éves évfordulóján indult el a kezdeményezés, mely Hősök fala néven állít emléket egykori gimnazistáknak, akik elmúlt idők háborúiban életüket áldozták a haza oltárán. Október 1-jén újabb szakasza készült el a Hősök falának, amit avatóünnepségen lepleztek le. A megjelenteket Tóthné Lipták Erzsébet igazgató köszöntötte, s foglalta össze röviden a Hősök fala előzményeit és tervezett teljessé tételét: az 56-os, a most befejezett 1941-45 közötti időszak hőseiről való megemlékezés után az I. Világháború és az 1848-49-es forradalom és szabadságharc önfeláldozó katonáinak neve teszi majd teljessé a gimnázium tisztelgését. A mai diákok verssel, ének és zenedarabok előadásával köszöntötték a jelenlévőket, majd Pécsváradi Antal mondott ünnepi beszédet. (Lásd keretes írásunkat). A Hősök fala újonnan elkészült részét Rágyánszki István – az öregdiákok szövet-

ségének elnöke, akik a felállítás anyagi terheit vállalták – és Truczka György – aki kivitelezője volt a munkának – leplezték le. A

leplezett emléktáblát Pentaller Attila református lelkész áldotta meg az emlékünnepség befejező momentumaként.

PÉCSVÁRADI ANTAL ÜNNEPI BESZÉDE

Tisztelt Hozzátartozók, egykori Bajtársak, Vendégeink, mai Vajdások!

Ahogy mondani szokták, mindennek megvan a maga sorsa.

Megvolt a sorsa az I. világháborúban elesetteknek is: a Horthy-korszak '20-as éveiben állami támogatással állítottak nekik országsszerte emlékműveket, iskolánk pedig 1934-ben avatta fel emléktáblájukat.

Betelt a sorsa a II. világháborús katonáinknak is, de kicsoda különbséggel! Végzetük egybeesett a túlélő magyar társadalomával. A Moszkvából hazatért hatalomra jutott kommunisták egyike azt mondta, kíváncsi lenne arra, hogy a szovjet elvtársak hogyan építenék a kommunizmust 10 millió fasisztával. Ennek megfelelően alakult katonáink megítélése is: először Horthy-fasiszta, majd ellenforradalmi hadsereg elnevezéssel illették őket.

Még a kádári években is az ifjúsággal a Vörös Hadsereg emlékműveit és katonasírait koszorúztatták az övéik helyett.

Katonáink emlékét csak szűk családi körben lehetett megőrizni. Egészen a rendszerváltásig a hivatalos Magyarország elenségként kezelte őket, soha nem mutatták fel hősiességüket példaképként az ifjúság számára. Ez meg is látszott a Magyar Néphadseregen, a fegyveres szolgálathoz való viszonyuláson.

Városunk az első adandó alkalommal méltó emléket állított nekik az ótemplom kertjében és ma az Alma Mater, a Vajda is lerója tartozását.

Egy év kutatómunka kellett ahhoz, hogy ők lélekben végre iskolájukba is hazatérhessenek, márványba vésvé nevük örökre fennmaradjon, példaként szolgáljon a következő generációk számára.

Egy év alatt folyamatosan gyűltek a nevek, Lakos Zoltánnal örültünk, ha rájuk bukkantunk és szomorúak voltunk, ahogy nőtt a számuk.

Szerettünk volna többet is tudni róluk, de szembesülnünk kellett az idő kegyetlen múlásával: alig vannak már olyanok, akik

ismerték őket, akik étellel töltönek meg a szikár adatokat.

Minden történelmet művelő szereti és tiszteli az adatokat, a tényeket. Nos nézzünk néhányat!

A 49 elesett katonánk közül a legtöbb szarvasi születésű volt (23), ezt követi 7 kondorosi és 6 békésszentandrási.

A legidősebb 1892-es, a legfiatalabbak 1923-as születésűek voltak.

Legtöbbet az 1921-es születésűek közül hívtak be (7), ezt követte az 1919-es és 1922-es korosztály (5-5).

Diákjaink közül 11 volt honvéd, 12 tiszt, 2 altiszt, 12 tisz, 11-nek nem ismerjük rendfokozatát.

Sorsukat vizsgálva a következő megállapítást tehetjük: 23-an hősi halált haltak, 11-en fogságban hunytak el, 9-en szolgálatteljesítés közben veszítették életüket, 3-an eltűntek, 3 katonára ismeretlen.

Halálzási évüket tekintve a legtöbben 1944-ben haltak meg (19), ezt az évet 1945 követi a maga 12 áldozatával.

Első halottaink az 1942-es évhez köthetők, az utolsók 1947-hez, viszont hatukról semmit nem tudunk.

De elég a hideg-rideg számokból! Mi nem számokra emlékezünk, hanem emberekre, arcokra, szemekre, gesztusokra, vagyis a hétköznapi esodára.

Az idő távlatából még a hozzátartozókat is csak a fényképek emlékezteti rájuk, az idegent csak ezek.

Magam is sokat nézegettem a képeket, olvastam sorsukat, képet alkottam róluk. Arcképük díszíti a meghívót, tablót is készítettünk, hogy lássuk magát az embert.

Antal György tiszta égszínkéék szemekkel tekintett a fotósra, rongyos-gárdistaként elkötelezettje volt a Felvidék visszaszerzésének.

Buzás János mindvégig kitűnő tanuló volt, kitüntetéssel érettségizett, eltökélt ember lehetett – ez vezette isaszegi halálához.

A fess Dankó János őrmester a szolnoki kórház védelmében esett el.

A kitüntetéssel érettségizett János

Györgynek még arra sem volt ideje, hogy katonaképet készíttessen, eltűnt valahol Frankfurt környékén.

Az elegáns tiszt, Kalocsai András pánccelos egységet irányított, biztosan elegánsan.

Klimaj András büszkén feszít egyenruhájában, valahol a Dnyeper mellett pihen.

A nem csak származása miatt nemes Lengyel Sándor – legidősebbként – akár otthon is maradhatott volna, de ő tette a kötelességét.

Az atlétikus felépítésű Mocskonyi Béla szovjet lágerben végezte.

A filmszínésznek is beillő vonású Molnár Pál az első között esett el.

A szomorkás tekintetű Moravcsik Béla útja a kijevei táborban fejeződött be.

A tiszta tekintetű, komoly Moravcsik Lajos a Horthy István Akadémia hallgatója volt, a hadsereg elit egységénél, a légierőnél szolgált.

Az idősebb úriember, Müller Károly sorsa máig ismeretlen.

A mosolygós hadnagy, Petyován András sorsa valahol Cseljabinszkban teljesedett be.

Feltehetjük a kérdést, hogy ők hősök voltak-e? Ki a hős valójában?

Az Értelmező Szótár legalább hat értelmezését adja meg a szónak. Szerintem egyszerűen emberek voltak gyengeségeikkel, örömeikkel és bánataikkal, de hőökké váltak, mert a legbecesebbet, az életüket áldozták hazájukért, családjukért.

Nem kértek felmentést, nem szöktek el a feladat elől, hanem teljesítették kötelességüket. Nem firtatták, hogy a Kormányzó Úr és miniszterelnökei milyen politikát folytatnak, hanem katonai esküjüknek megfelelően teljesítették és teljesítették a parancsokat, mert ez a katonai feladata. Ezzel kiérdemelték a hős nevet és a mi tiszteletünket.

Katonáink, ők 49-en, névsorrendben, rendfokozati különbség nélkül soroltattak fel, ez a halál demokratizmus. Igazi bajtársként ma hazatértek Alma Materükbe, most már békében nyugodhatnak itthon vagy távol, emléküik élni fog.